

Nyilaskeltető

A jövő pontosan következik e jelenből.

Márai Sándor: *Napló, 1944*

A Táltos utca 7–9. háromemeletes ház. Homlokzatát vagy a mögötte rejtőzködő, négy oldalról lakásokkal, gombokkal körbevett udvart látva aligha hihetnénk, hogy Budán, a XII. kerületben járunk, sokkal inkább azt, hogy Pestre, gyárak és vasútvonalak környékén meredező bércszárnyába keveredtünk. Olyasfélébe, amelyet József Attila viszonytagságos gyerekkorához társíthatnánk. És tényleg, a Táltos utca alsó végén meredek lejtő kezdődik, aminek aljában vonatok járnak: ez a Déli pályaudvar külső része. A másik irányban pedig, ha a Táltos utca felső végén ráfordulunk a Győri útra, az kivisz a Csörsz utcába, amit tovább követve elérhetünk a MOM-hoz. Gyerekkoromban még a magyar ipar egyik legfontosabb gyára működött ezen a néven – Magyar Optikai Művek –, most a MOM Park néven pláza, lakópark és irodaházak együttese foglalja el a területet. Az 1930-as évek végétől viselte ezt a nevet a gyárkomplexum, mely akkor elsősorban katonai célra állított elő optikai és finommechanikai termékeket. Sokan még akkor is a régi tulajdonos, Süss Nándor (Marburg, 1848 – Budapest, 1921) gyáraként emlegették. Süss német eredetű, elhivatottan dolgozó gyáros volt, újíttó, a felelősségteljes kapitalista mintapéldánya. Az intézmény nagyszámú munkást foglalkoztatott körülbelül száz éven át. A gyár környékén más,

kisebb-nagyobb vállalkozások alakultak hasonló tevékenységi körrel. Legkevésbé sem véletlen tehát, hogy a Táltos utcai bérház erősen emlékeztet a pesti ipari területek épületeire: ez egy munkáskörnyék. Annál is inkább, mert a Déli Vasút szintén sok kétkezi dolgozót foglalkoztatott. És ha proligyereket, unatkozó utcakölyköket látnak képzeletünkben a ház udvarán puszogni, az utca alsó végén a vasúthoz lopakodni, sínkövet szedni, és a kövekkel az elhaladó vonatokat megdobálni, az sem indokolatlan.

A múlt század harmincas-negyvenes éveiben ebben a házban éltek Fehérhegyiek. Az *Orgiában*¹ több helyen felbukkannak. Legalaposabban a regény vége felé írtam róluk, azután, hogy a családját a Pestről Budára való visszatérés közben halálos sérülés éri.

Karolin, vagyis Fehérhegyi Jánosné életének negyvenkettedik évében kerül a földbe. A három évvel korábbi szakszerű antropológiai vizsgálat szerint makulátlanul tiszta fajú. Ami nem meglepő. Mindkét ágon német származású. Apját Burgernek hívták, anyját Littmannak. Az osztrák császár, azután a magyar kormányzó engedelmes alattvalói voltak. E hűség jegyében ment nőül Fischer Jánoshoz. A Fischerek nemrég költöztek Budára Morvaországból. A munkásság legfelső rétegéhez tartoztak, nyomdá-

szok voltak. De éppen a Karolin ura nem tudott megmaradni az egyenes úton. Szegény aszszonyt már hiába kérdeznék bárki is, hogy miért. Valószínűleg éltében sem felelt volna semmi ez irányú faggatózásra. Azok, akik valamiért nem szívelték a nehéz sorsú munkásembert, azt állították, hiányzott belőle az ész és a kintartás, a finom szakmához elengedhetetlen adottságok. Festő és mázoló lett, akként sem mester, csupán segéd, úgyhogy jogos szégyenében adta ivásra a fejét. Ha már ennyit elárultak, azt is hozzátették, hogy Fischer János rendszeresen veri a nejét, és ha gyermekei netán a szerencsétlen aszszony védelmére kelnek, hát bizony azokat is. Ám azt ők se állították, hogy a família tagjai nem szeretik egymást: mert hiszen a veszekedések elültekor mindnyájan hálat adnak a Jóistennek, amiért ilyen szépen összehozta őket. A két fiúgyermek és az egyetlen leány szeretve tiszteli mindkét szülőt. Burger Karolin takarítónőként robotolt, hogy gyerekeit el tudja látni. Az ezerkilencszázharmincás évek elején Fischer János fővárosi altisztí állásért folyamodott, és hogy javítsa az esélyeit, családnevét Fehérhegyire magyarosította. Az állást így sem kapta meg. Dolgozott tovább festőként, de nem ugyanannál a cégnél, hanem mindig ott, ahol épp hajlandók voltak foglalkoztatni. Idejének nagy részét a Délivasút környékének kocsmáiban töltötte. Ám a kerületvezetőnek egyetlenegyszer kellett csak rászólni, a győriúti párthelyiségbe soha többé nem ment fel ittasan, és általában, mióta megbecsülik a Pártban, és gyermekei is tagok vagy tagjelöltek, igyekszik komoly, megbízható testvér módjára viselkedni.²

Különös fényt vet erre a hányódó lélekre névmagyarosítása. Egyrészt szakít a múlttal, amikor elhagyja a Fischerek ősi nevét, másrészt tíz körömmel kapaszkodik a históriába: 1620-ban a fehérhegyi csatában a német katolikusok tönkrevették a cseh protestánsokat, 300 évre megszüntetve a cseh államiséget. Történetesen Fehérhegyiek szintén katolikusok. De ennek már nincs olyan nagy jelentősége, a hungarista szemlélet szerint minden keresztény felekezett az üdvösséghez vezet, egyes-egyedül a zsidó kárhózas, és a német származás sem jelent többé problémát, hiszen a Kárpát-Nagyhaza a zsidókon kívül mindenféle nemzetiségnek otthont ad. Hát ilyesmiken jár az esze egy festőember-

nek, miközben régi szokás szerint kék festéket old a fehérbe, hogy az fehérebbnek hasson.

Nagyrészt anyjuk kintartásának köszönhetően a Fehérhegyi-fiúk korrigálták a kisiklást, és nyomdásznak tanulnak. Ők a Birodalomba hátravont ifjak közé tartoznak. A karácsony előtti napokban gördült ki vonatuk Kelelföldről. Kató a Tizenkétker nélkülözhetetlen tagja, pedig csak októberben lett tizenhét éves. A Pártban töltötte a fiatalságát. Szőke haját, pufók orcáját maga a Nemzetvezető is megcirógatta, midőn látogatást tett a Győri-úton. A gyöngéd mozdulat nyomán elszakíthatatlan kötelék keletkezett.

Említettem, hogy a Táltos utca felül a Győri útra fut ki. Ha balra fordulva egészen az út végéig elballagunk, ott találjuk az 1. számú házat, amelyben a XII. kerületi nyilasszervezet irodája működött a párt alapításától negyvennégy októberéig. Ott dolgozott Fehérhegyi Katalin titkárnőként. Mindaddig, míg a kerület el nem foglalta a Városmajor utca 37.-et, a Moskovitsvillát. Katalin addig is fontos szerepet töltött be a közösség életében, de ahogy a kerületi szervezet hatalma megnőtt, és tevékenységi köre bővült, ez az akkor még csupán tizenhét éves lány is élet-halál ura lett. Szemtanúja és résztvevője több száz ember elfogásának, kirablásának, megkínzásának és kivégzésének. Nemrég még őt verte az apja, onnantól ő verhetett másokat. Az ostrom után, mikor letartóztatták, gyilkosságot nem vallott be. Igaz, a nyomozók nem is igyekeztek ilyen súlyú cselekményt rábizonyítani: Fehérhegyi Katalint éveken át használták tanúként. Vallomásai alapján ítélték el több mást nyilast a Népbíróságon. A maga részéről elismerte, hogy fogoly nőket alkalmanként felpofozott, fejüket a véccékagylóba nyomta, és rájuk húzta a vizet. Elismerte, hogy részvett a tőlük elvett értéktárgyakból. Nem tagadta, sőt büszkén vallotta, hogy gyűlölte a zsidókat: „Üsd a zsidót!” Így összegezte életszemléletét jóval az események után. Ki-ki eldöntheti, mi-ben állt a lényeg: a zsidóban vagy az ütésben. Tudniillik ha valaki ütlegek között nő fel, annak az ütlegezés úgyszólván lételeme. És persze

az is jogos, ha magát a felszólító módot tekintjük a lényeknek, hiszen ahogy Elias Canetti írja, *a parancs őszibb a beszédnél* – régi beidegzést követve ma is sokan hiszik, hogy nem törekvéseinket, vágyainkat elemezve és mérlegelve kell élnünk, hanem valamilyen parancsot, bármiféle parancsot teljesítve, és persze lehetőleg parancsolva más, nekünk kiszolgáltatót lényeknek.

Ifjabb Fehérhegyi János idősebb volt Katalinnál, belőle pártszolgálatos lett. Úgy tartották számon, mint futballistáknál szokás: Fehérhegyi 2 János. Nyomdásztanoncként jegyezték be a párt tagjainak sorába. A Károly nevű fiú negyvenévesben még csak tizenöt éves volt. Bátyját követve nyomdásznak készült. Ebben a közegben a fiútestvérek feltűnően gyakran választottak hasonló foglalkozást. Mintakövetők voltak, szívesen haladtak az apjuk vagy idősebb testvéreik által kitaposott úton.

Hogy Fehérhegyi 2 János és Károly mit csinált a zsidókkal és a kezükre került keresztény foglyokkal, azon nincs mit találgatni. Vallo-mások sora taglalja, hogy apjuk oldalán vertek, erőszakoltak és öltek. Ha Fehérhegyiek, illetve a nyilas közösség szemszögéből nézzük az eseményeket, szép lehetett, amikor az egész család a diadalmas eszme jegyében tevékenykedett, és végre nem szárnalmas lumpenproliként, hanem a nemzettest hasznos részeként tűnhetett fel.

Egy szerencsés túlélő említette, hogy Fehérhegyi János „erősen svábos akcentussal, oroszul beszél magyarul”. De ez nem számított. A nyilasházba behurcolt foglyok beszélhették a legszebb, legcizelláltabb módon a magyart, lehettek akármilyen műveltek, Fehérhegyi és családja akkor is feléjük került.

A Táltos utca 7–9. adott otthont Szabó Jenő kárpitosságédnek és családjának – feleség, két lány – is. Az *Orgiában* Szabó Jenő leginkább neki erőszaktevőként bukkan elő. Annak megfelelően, hogy a sértettek és tettestársak emlékeztében elsősorban ilyen nyomokat hagyott. Ami nem azt jelenti, hogy ne vette volna ki a részét a Tizenkétker más tipikus foglalatosságaiából:

Gyakran Szabó egyéni kezdeményezésére hozott be zsidókat, különösen olyanokat, akik jó vagyoni viszonyok között éltek. Dán kereskedőt, kinek az Endresz György téren volt textilüzlete, behozták, üzletét kirabolták, és 10000 pengőért Dési Miklósné kiárúsította. Fischer T. textilkereskedőt (Széll Kálmán tér) szintén ő hozta be, és annak is kirabolták és kiárulták üzletét. Gyakran raboltak italárut is ládászám, ezt ott dorbézolás közben elfogyasztották, és zsidólányokat hurcoltak be szobájukba ilyen alkalmakkor. Másnak nem adtak.

Szabó Jenő az Amerikai Egyesült Államok-beli Ohióban született, egy Pittsburgh környéki faluban, 1909-ben. Tehát negyvenévesben harmincöt éves. Amerikának arra a részére rengeteg magyar érkezett a kitántorgó másfél millióból, akik közül sokan véglegesen beilleszkedtek, de voltak olyanok is, akik nem tudtak és nem akartak alkalmazkodni, és hazatelepültek. A XII. kerületi nyilasok közt sem Szabó Jenő volt az egyetlen ilyen.

Az *Orgiában* ugyancsak szerepeltetett Bakonyvölgyi Károly és neje szintén ebben a Táltos utcai épületben lakott. Bakonyvölgyi 1911-ben született. Fodrász volt. Sopronból került a fővárosba, apja neve Berger József, anyja neve Libert Karola. Ő is jónak látta magyarosítani a nevét. Dolgozott fodrászüzletekben is, de idővel a Filmgyárba került. Hogy mely sztárok frizuráját igazította, arra sajnos nem térnek ki a jegyzőkönyvek. A Városmajor utcában egy 9 mm-es katonai pisztolyt vehetett használatba, ezt tudhatjuk.

Egyik korábbi munkahelye a Király utcában volt. Negyvenöt januárjában, mikor a Tizenkétker az Andrassy úton működött vendégerületként, Bakonyvölgyi felismert a behurcolt foglyok közt egy fiatal nőt, akire egykori munkaadója lányaként emlékezett. A nő adigra meggyőzően igazolta keresztény mivoltát, és megtetszett az egyik befolyásos nyilasnak, úgyhogy életben maradhatott volna, de Bakonyvölgyi nem hagyta annyiban, és rendelkezett a kiirtása felől.

Hiába voltak közülük sokan sváb származásúak, németül általában nem tudtak a nyilasok. Bakonyvölgyi ellenben jól beszélt a nyelvet, ezért mikor embereket vittek a Dunához, hogy legyilkolják őket, lehetőség szerint elől haladt, és ha német járőrrel találkozott, és megállították őket, szépen elmagyarázta, mi a küldetésük.

Hortobágyi Sándor péksegédként dolgozott egy Márvány utcai sütődeben. 1910-ben született egy borsodi községben, Edelényben. Viszonylag iskolázott ember volt, hiszen két középiskolai osztályt is kijárt. De ambíciói ennél sokkal magasabbra irányultak. Hortobágyi zeneszerzőként és zenészként vívott ki magának tiszteletet a nyilas közösségben. Rendszeresen fellépett a párhelyiségben tartott esteken, matinékon, és szerzeményeit a zenekar is játszotta. A nemzeti sajtó rendre hírt adott sikeres fellépéseiről. Hangszere a beszámolók szerint lant volt. Azért ebben egy kicsit kételkedem: lehet, hogy mandolinon játszott. Hortobágyi Sándor muzsikusként 1943-ban és 1944 első felében jutott a csúcsra. Igaz, amikor a Tizenkétker nyilas zenészei a Zeneakadémián léptek fel, akkor már nem az ő szerzeményeit adták elő, de ettől eltekintve ismert és népszerű szerzővé és előadóvá nőtte ki magát.

Hortobágyi a kerületi pártszervezet irodavezetőjeként dolgozott. Ő kezelte a nyilvántartásokat, ellenőrizte a tagdíjbefizetéseket, és azt, hogy az egyes tagok kellő aktivitással vesznek-e részt a közös munkában. Akiket ki kellett zárni, azokat saját kezűleg törölte a listából, és a díjhátralékosoknak ő írt dörgedelmeket. A nyilas-keresztes pártiskola elvégzése adta meg a szükséges felkészültséget Hortobágyi Sándornak. Beszédéhez bizonyára elengedhetetlen volt, de őt nyilván noszogatni se kellett: antropológiai vizsgálatra jelentkezett, és a szakértők papírral igazolták makulátlan származását.

A felesége, Éliás Klotild, szintén részt vett a szervezet munkájában. Gyerekük is volt, egy kisfiú, aki 1941-ben született.

Hortobágyi hungarista meggyőződéséhez, elszántságához nem fér kétség, ahhoz sem, hogy

erélyes volt, és könyörtelen, de őt nem kirívó kegyetlenkedések kapcsán emlegették.

Dobrocsi Lajos, a ház egy másik lakója, annál erőszakosabb volt. 1925-ben született Szurdokpüspökiben. Betanított munkásként dolgozott a MOM-ban. Tizenhat éves korában jelentkezett a Nyilaskeresztes Pártba. Negyvennégyben ifjúságvezető-helyettes volt. Tevékenyen vette ki részét a foglyok kínzásából. Egyszer egy nő akkora pofont kapott tőle, hogy kiugrott az állkapcsa. Dobrocsi rugdosni is nagyon szeretett, főleg a földre került emberek fejét vette kezébe csizmás lábával.

Az 1926-os születésű Baksa Ferenc szintén a Táltos utca 7–9. lakója volt. Kivételes módon, az összes eddig említettől eltérően ő Budapesten jött világra. Negyvennégy már a kerületi szervezet tagjaként köszöntött rá, és az utolsó pillanatig, a bukásig a csoporttal tartott minden helyszínen. Az átlagosnál több vagy súlyosabb erőszakos tett nem fűződik a nevéhez. Utóbb, védekezve, azt állította, Fehérhegyiek hatása alatt állt. Lehetséges, de ennek némileg ellentmond, hogy Baksa nem távozott a városból, amikor a Fehérhegyi fiúk elmentek, vagyis tőlük függetlenül mozgott a szervezeten belül.

Táltos utca 7–9.-beli lakosok voltak a Torma testvérek feleségestől. János és József Zalaszentmártonból került Budapestre. Az idősebbik, János, cipészsegéd volt, és 1906-ban született. József 1911-es, és péksegéd. József neje Ganzgyári munkásnő. János és felesége az I. kerületi nyilasokhoz tartozott. Amikor a szovjet ostromgyűrű bezárulása előtti utolsó percekben sok nyilas vezető lelépett Budapestről, köztük volt az I. kerületi pártvezető, aki valamiért magával vitte Torma János feleségét, miközben Torma Jánost itt hagyták. József feleségestől a Tizenkétkerhez tartozott, és negyvennégy karcsonyától velük mozgott a szalmaözvegygé vált János is. Részt vettek a hatalomátvitelben, az úsztatásokban.

Biztosan akadnak, akik máris valószerűtlenül soknak tartanak ennyi nyilast egyetlen házban. Vagy túlzónak az írói eljárást, ami mérséklet nélkül ontja az olvasóra a neveket és alakokat, adatokat. Pedig szinte még bele sem kezdtem! Igaz, előrevettem a Táltos utca 7–9. lakói közül azokat, akik nemcsak beléptek a Nyilaskeresztes Pártba, de bizonyítottan tevékeny részesei is voltak az 1944. október 15. és február 13. közötti időszak erőszakos cselekményeinek.

A Táltos utca 7–9. bejárata fölött antik tengeristen lesi a forgalmat. Az örökké mord tekintet előtt és alatt haladt el számtalanszor Fehérhegyiéken, Baksán, Szabón és Bakonyvölgyin kívül egy 1963-ban született fiú is, Bayer Zsolt.

Sok okos ember szerint az ember életében mindenképpen meghatározó az első hat-hét esztendő. Én az első hat évetem a lakásgondokból kifolyólag a pesti, az apai nagyszüleimnél töltöttem. Tehát nyilvánvaló, hogy útravalóként, viselkedési mintaként, gondolkodásmódban nagyon vagy ezer szálon ott gyökeredzem, annál a soha városivá nem vált, mégis városban élő két, eredendően vidéki embernél, akiket a történelem sodort a Táltos utca 7–9.-be. Egy halkszavú, ritka mosolyú, kevés beszédű sváb ember, aki az én nagyapám, és egy ilyen tyúkanyós, tüsténkedő tót asszony, aki az én nagyanyám.

[...] délelőtt lemegyünk a vasúthoz, meredek töltés oldalába az alagútnál, ami direkte meg van tiltva mindenkinek, de hát az élet harc, és a töltés oldalából pompásan meg lehet dobálni a fekete mozdonyokat, amikor is a kormos pofájú fűtő gyönyörű szép ocsmányságokat kiabál, és az öklét rázza hozzá.

Bayer ugyanúgy a munkásgyerekek életét élte a hatvanas években, mint házbeli elődei húsz-harminc évvel azelőtt. Hasonlóképpen szocializálódott, hasonlóképpen látta a világot és benne az embereket. A vasutas, akit az utcakölyök sínkövel megdobál, kormos *pofájú* – a horda ellenfele eleve más, mint a horda tagja, lényegében állat. Az élet harc, az erőszak szép. Bayernél a pofon jelzője „elég tisztességes”. Már abban

az esetben, ha az ő hordája gyakorolja éppen az erőszakot, ha ők osztják a pofonokat. A hordaszemléletet Bayer sohasem haladta meg – miért is tenné, ha olyan gyümölcsözően tudja hasznosítani abból sarjadt gondolatait? Például amikor 2017-ben a római katolikus egyház fejét demens vénembernek, marhának, libsinek és migránsnak nevezi. Jól jövedelmező írói eljárás.

Figyelemre méltó az a jelenség is, hogy a Bayer által rendszeresen felhozott budaiság miatt sokan a klasszikus krisztinavárosiak örökösének tekintik őt. Pedig nála kevesebb köze semelyik tollforgatónak nincs Ignotushoz, Fenyő Miksához, Babits Mihályhoz, Kosztolányi Dezsőhöz, Schöpflin Aladárhoz, Tersánszky Józsi Jenőhöz vagy Márai Sándorhoz. Ezek a nevezetes budaiak máshonnan keveredtek ide, de ők vagy eleve városiak voltak, vagy őszintén és magától értetődően azzá váltak.

Még néhány lakótárs a Táltos utca 7–9. szám alatti bérkaszárnnyából:

Holecz Lajos a MOM-ban dolgozott napszámosként. Szurdokpüspökiben született, 1919-ben. Anyjának, Szappan Katalinnak volt egy Apollónia nevű testvére, aki nem más volt, mint a már említett Dobrocsi Lajos anyja: Holecz Dobrocsi unokatestvére volt. Negyvenháromban lépett be a Nyilaskeresztes Pártba.

Ugyanott lakott Albrecht Márton festősegéd. Sümegről jött a fővárosba. 1913-ban született. Negyventől volt nyilas párttag.

Táltos utca 7–9.-beli nyilas Barcza Lőrincz géplakatossegéd is, aki az óbudai hajógyárban dolgozott. Negyvenben lépett be.

Ott lakott az erdélyi Maros–Torda megyéből származó, 1893-as születésű Dankuly Endre MOM-beli munkás, aki negyvenháromtól volt tag.

Farkas Károly és fia, ifjabb Farkas Károly is a MOM-ban dolgozott. Beléptek a pártba, majd kiléptek rövid időn belül.

Tag volt, de kilépett ifj. Hirsch Gyula szerző- és géplakatos.

Ott élt Illés Erzsébet MOM-gyári munkásnő, aki Ráckeven született 1913-ban. Ő már

harminckilencről tag volt, és úgy látszik, maradt is mindvégig.

A házbeli Fürstenzeller Ilona varrótanoncot viszont fél évvel belépése után kizárták. „941. aug. 4. Nagy Mária testvérnő, akinél dolgozik, azt a bejelentést tette, hogy az igazolványát eltépte.” Ilyen esetben valószínűsíthető, hogy korábban éppen a munkaadó rábeszélésére lépett be a fiatal lány a pártba. Húszéves hajadon volt, és ő is vidékről jött. Kiszolgáltatottsága ellenére fellázadt. Munkaadója szeme láttára tépte el a szent okmányt. Valami nagyon nem tetszett neki.

Kovács László a MOM-ban dolgozott segédmunkásként. Később elköltözött a III. kerületbe. A tagdíjat egy idő után nem fizette, törölték a tagok közül.

Kulcsár Antal már harminckilencről tag volt a szervezetben, és politizált korábbi nemzetiszocialista szerveződésekben is. A MOM-ban gépmesterként állt alkalmazásban.

A szintén harminckilencben csatlakozó László Lajos szabósegéd ajánlója Hortobágyi Sándor volt. De egy éven belül kiderült, hogy tévedett: „A kényelmét nem áldozza fel, hogy tag lehessen”, jegyezte fel a csalódott irodavezető.

2016-ban egy interjú során Stumpf András újságíró „budai értelmiségi családba” született gyerekként szólította meg kollégáját, Bayer Zsoltot. Hát nem, egy betanított munkás és egy segédoperátor nem az a tipikus budai értelmiségi család – már ha van olyan egyáltalán. Mindenesetre azon a ponton Bayer is szükségesnek érzett egy csekély korrekciót: „*Nem klasszikus értelmiségi családba születtem.*” Ugyanebben az interjúban állt elő három további, mellékesnek nem mondható adalékkal felmenőit illetően: apai nagyapjának egyik testvére (tehát egy Bayer-rokon) Volksbund-tag volt; anyai nagyapja (Glöckner, később Gyimes) negyvennégyben belépett a Nyilaskeresztes Pártba; ugyanez a nagyapa később évtizedeken át (haláláig) a III/III informátoraként tevékenykedett.

Azóta adódott alkalom, hogy tovább színezzem a képet a családról. 2018-ban, mikor nála is ádázabb nációk azzal a váddal illették, hogy nem

fajtiszta árja, saját blogjában írta meg, hogy „nagyapám egyik testvére, Karl Bayer, vagyis Károly bácsi a Waffen SS-ben harcolt.” Így még szebb, persze.

Mindezeket sok kommentárral lehetne ellátni, de itt és most csak annyit: a húszas-harmincas években esetleg még vihette az embert, főleg, ha fiatal volt, valamiféle idealizmus a szélsőséges mozgalmak körébe, de pont negyvennégyben, felnőtt fejjel nyilasnak állni – ahhoz egészen pontosan nácinak kellett lenni. Jóllehet ismerünk rá példákat, hogy egy náci leszármazottai utóbb kiállnak, és azt mondják, sajnáljuk, hogy a felmenőnk ilyesmiben vett részt, ez a gesztus ettől a budai sráctól végtelenül távol áll. Hiszen kevesen kárhozzatják nála erősebben a (nyugat)németek bünbánatát a második világháború időszakában elkövetett emberirtás miatt.³

A Bayer Zsolttal kapcsolatos fentebb idézett adalékok nyilvánosak, bárki hozzájuk férhet. Ami sokak számára ismeretlen lehet, az a kontextus. Hogy miről beszél Bayer, amikor Budáról beszél, amikor a Táltos utca 7–9.-ről beszél. Hogy például miért idézi fel olyan meghittent a német katonákat, akik Budapest ostroma idején a házban állomásoztak, és csokoládéval traktálták apját, az akkori kisfiút, aki folyékonyan csevegett velük németül.

Az utóbbi években végzett vizsgálódásaim során nemcsak az egykor élt emberekre figyeltem fel, hanem a köztük szövődött hálózatokra is, illetve arra, hogy ezek a hálózatok nem egyetlen idősíkban léteznek, szálaik a múlt és a jelen rétegeit is átjárják.

Így például ha a Táltos utcából átmegyünk a Mészáros utcába, hamar megtaláljuk a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumot, ahová a nyolcvanas évek elején Bayer Zsolt járt. De persze rajta kívül más hasonló korú ifjak is, köztük Semjén Zsolt. Közismert barátságuk akkor és ott született.

Az sem titok, hogy Semjén a Margit körüti ferencesekhez járt egyházi oktatásra, ahol vitéz páter Faddy Othmár volt a hitoktatója. Vi-

téz páter Faddy Othmár pedig nem az egyház szerény szolgáljaként vált ismertté, hanem militáns nemzetiként. Nevéhez fűződik az először 1920–1948 között működött Szent Korona Társaság rendszerváltás utáni újjáalapítása 1989-ben. Faddy a közéletben a legvadabb beszédekkel és gesztusokkal hívta fel magára a figyelmet, így például ördögűző szertartást vezetett a Kisgazdapárt székházában. De emléket leginkább azzal örökítette meg, hogy 1997-ben ő vállalta Bosnyák Imre temetési szertartásának celebrálását az Új köztemető 298-as parcellájában. Korábban Bosnyák irányította a 298-as parcella rendbehozatalát. Az ő kezdeményezésére került fel a „hősök emléktáblájára” a XII. kerületi nyilas tömeggyilkosok és a bori keretlegények neve. Nem véletlenül: Bosnyák Zoltán, a magyar fasizmus alapműveinek, a *Szemben Judeával* és a *Budapest elzsidósodása* írója, egyúttal a *Harc* című hungarista lap főszerkesztője a nagybátyja volt. Hatására Bosnyák Imre 1935-ben belépett a Nemzet Akaratának Pártjába. (Ez volt Szálasi első pártja.) Huszonegy évesen lett a VIII. kerületi szervezet ifjúságvezetője. 1939-ben részt vett a Szálasi kiszabadítására szervezett összeesküvésben, amiért börtönbe került. Negyvennégyben, a nyilas hatalomvétel után szabadult, és a propagandaminisztériumban kapott állást. Mindezek logikus folytatásaként élete utolsó éveit Szálasi sírjának felkutatására áldozta. Meg volt róla győződve, hogy Szalait is a 298-as parcellában földelték el.

Bosnyák Imrétől és Bosnyák Zoltántól egyik irányban Szalasihoz vezetnek a szálak, a másik irányban Faddy Othmáron át Semjénhez. Mely szálak lehetnének akár esetlegesek is, de nem azok: Semjén Zsolt gondolkodása a húszas-harmincas évek szélsőjobboldali, illetve fasiszta ideológusainak nyomvonalán halad. Ennek képrelességében is ijesztő példája, hogy ő is a szabadkőműveseket kiáltja ki ellenségnek, mikor azt állítja, hogy a migrációs válság az ő művük. Tudniillik a szabadkőművesség korábban jakobinus, majd bolsevik álcában jelentkezett, és a „sokadik leágazása ez a Soros-féle szélsőliberális dolog”, amely „szívéből gyűlöli

a keresztény hagyományokat”, és ha lehetséges, még jobban gyűlöli a nemzetállamokat. A szabadkőművesek azonban gyengék, önmagukban nem képesek legyőzni a nemzeti erőket, ezért kell behozni sok millió olyan embert, aki nem kötődik egyik nemzethez sem. Az összeesküvők az európai nemzetekkel szemben ezekre a bevándorló iszlám tömegekre számíthatnak. Ismeretes, hogy a régi nácik is titkos szervezetek, „háttérhatalmak” alattomos munkájának tulajdonították a nekik nem tetsző folyamatokat.

Semjén Zsolt szájából bomlott ki ez a mondat is: „aki azt szeretné, hogy a tizenéves fia első szexuális tapasztalatait egy szakállas bácsitól szerezze, szavazzon nyugodtan az SZDSZ-re” – amely szoros összefüggést tételez fel a pedofília és a zsidó származás, illetve a valahai liberális párt között, félelmet és gyűlöletet gerjesztve.

Vitéz páter Faddy Othmár elégedett lehetne: jó munkát végzett.

Mindezzel nem azt akarom mondani, hogy aki vitéz páter Faddy Othmár tanítványa, vagy a Táltos utcában nő fel, az nem is lehet más, mint náci.

Alakulhatott volna másképp ezeknek az embereknek a sorsa. Bayerék választhattak volna más utakat is. Sőt, legalábbis ami Bayert illeti, ő tényleg más utat választott hajdan: minden bizonnyal a család és a környezet meghatározottságainak ellenszegülve próbált meg huszonegy évesen másmilyen, „liberális” úton haladni. Menet közben kiderült, hogy számára mégiscsak az eredetileg evidensen kínáló út volt az igazi.

Ugyanakkor azt is biztosra veszem, hogy életük során a találkozásaik, ismeretségeik is befolyásolták Bayert és Semjént. Az, hogy gimnazistaként egymásra találtak, nagyrészt eleve meglévő náci hajlamaik eredménye lehetett, majd pedig kölcsönösen igazolták, erősítették egymás tendenciáit, és ez mostanáig így folyik. De bizony az sem mellékes, hogy mindkettőjüknek jól hoz a konyhára, ahogyan politizálnak: Semjén feneke alá a nemzet adott lovat, hogy díszmagyarban, díszmenetben parádézhasson Erdélyben, és a nemzet akaratából vadászgathat itthon és szerte az egész világon. Bayer-

től a nemzet rendel rendszeresen tévéműsorokat, nem más, mint a nemzettől kapott javadalmasítás és hivatalnoki kivételezés tette lehetővé, hogy a Krisztinaváros prolibb szektorából a budai Várba tehesse át a székhelyét. Miért is ne harcolnának a nemzetállamot gyengíteni szándékozókkal szemben?

Ők, a nemzetbiznisz lovagjai.

Él napjainkban egy Falusi Márton nevű költő. Noha két évtizeddel Bayer után jött világra, elődjéhez hasonlóan ő is létezésének esszenciális tényezőjeként tartja számon és hirdeti Táltos utcai eredetét: *1983-ban születtem Budapesten. Huszonnégy esztendőig éltem a hatvan-egyves villamos és a Déli pályaudvar vágányaival közrefogott, varázslatos nevű Táltos utcában* – így mutatja be magát honlapján.

Falusi Márton a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának nem akadémikus köztestületi tagjainak közgyűlési képviselője, az MMA MMKI tudományos munkatársa. 2016 után a Nemzeti Kulturális Alap Szépirodalmi Kollégiumának MMA által delegált tagja, majd egy ideig elnöke. Kezdő kora óta a Hítel folyóirathoz sorolja magát – ahhoz a laphoz, amelyben eleinte nemcsak a népi irányzat követői publikáltak, de miután a lap lehozta Csoóri Sándor *Nappali hold* című esszéjét, a lap azok

orgánumává vált, akiket nem zavart az antiszemitizmus.

Mindezeket túl ideológusként is észrevétette magát, jóllehet egyelőre inkább csak a nemzeti oldalon. Ott viszont olyan hatásosan, hogy immár egy ismert filozófus szállt vele vitába, nevezetesen Boros János.

Boros vitacikkét éppen a Hítelben, vagyis Falusi „otthonában” publikálta.⁴

Ha valaki saját uralma alá akar egy nemzetet hajtani, területét, erőforrásait el akarja foglalni, saját javára akarja fordítani, akkor magát eleve hódító pozícióba helyezi, elzárja, kizárja magát a többiek közösségéből. Ekkor vagy nem tagja a nemzetnek, vagy a nemzetet két részre osztja, a saját és meghódítandók részére. Ez exkluzív, kizáró nemzetfogalom.

Éles érvelés, mely igazi súlyát akkor nyeri el, ha tekintetbe vesszük, hogy Boros János filozófus, egyetemi tanár, a Pécsi Tudományegyetem doktori iskolájának vezetője korábban, az MTA Filozófiai Intézetének vezetőjeként könyörtelenül leszámolt egy sor ismert nem-nemzeti filozófussal; ha az, amit a Táltos utcai költő művel, szerinte is elfogadhatatlan, az bizony már több szempontból mélyen elgondolkodtató.

Kétkedve nézek magam elé: ennyire meghatározó volna a hely szelleme? ■ ■ ■

JEGYZETEK

- 1 A regény idézett részeit az *Orgiában* érvényesített helyesírás szerint közlöm itt és a továbbiakban is.
- 2 *Orgia*, Pesti Kalligram, Budapest, 2016, 262–263.
- 3 Ezt az esszét hat évvel ezelőtt írtam. 2020-ban elküldtem egy olyan folyóiratnak, amely kéziratot kért tőlem. Nem hozták le. A következő évek

során tettem még néhány kísérletet a megjelenítésre, sikertelenül. Néhány barátom, ismerősöm azonban megismerhette a szöveget. Időközben Ungváry Krisztián kikutatta és nagyszerűen argumentált publikációban feltárta Glöckner doktor tevékenységét. Közleménye – a nyomában íródott egyéb közleményekkel együtt – elérhető a Telexen.

Az ebben a könyvben közölt esszék nemcsak tárgyakat mutatják meg, hanem azokat az időszakokat is, amelyekben keletkeztek – jelen esetben azt, ahogyan a 2019 és 2024 között eltelt években továbbgondoltam az *Orgiában* és a *Szomszéd*ban felvetett problémákat.

- 4 *A nemzet mint feladat – Falusi Márton nemzetfogalmának értelmezése* (2022/február)

Zoltán Gábor Budapesten született 1960-ban. Kötetei: *Vásárlók könyve* (novellák, 1997, JAK–Kijárat), *Erények könyve* (novellák, 1999, Magvető), *Szólót venni* (regény, 2001, Magvető), *Fekete bársony* (regény, 2008, Jelenkor), *Orgia* (regény, 2016, Kalligram), *Szomszéd* (esszéregény, 2018, Kalligram), *Szép versek 1944. Abszurd antológia* (2020, Kalligram), *Levegőt venni* (novellák, 2022, Kalligram). Az *Ólomszív* 2024-ben jelent meg a Kalligramnál. *Nyilaskeltető* című esszékötetét 2026-ban adja közre a kiadó.